

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, педагогіки та філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету

Наталя КОРЖИК

Робоча програма навчальної дисципліни
«ОСНОВИ СУЇЦИДОЛОГІЇ ТА КРИЗОВИХ АНТИСУЇЦИДАЛЬНИХ
ВТРУЧАНЬ»

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність — 053 Психологія
Освітньо-професійна програма — Кризова психологія
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Розробник:

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, педагогіки та філолог Віденєєв Ігор Олександрович

Мова навчання: українська

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри психології, педагогіки та філології,

Протокол № 1 від «23» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри, д.психол.н., проф.

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Робочу програму затверджено на засіданні ради факультету культурології та соціальних комунікацій

Протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

Голова ради факультету

Наталя КОРЖИК

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
	<u>053 Психологія</u> (шифр і назва)		
Загальна кількість годин – 120 Для заочної форми навчання: Аудиторних – 14 Самостійної роботи здобувача – 106	Освітньо-професійна програма: <u>Кризова психологія</u>	Рік підготовки:	
			2-й
		Семестр	
			3-й
		Лекції	
		год.	8 год.
		Практичні	
		год.	0 год.
		Семнарські	
		год.	6 год.
		Самостійна робота	
		год.	106
	Індивідуальні завдання: -		
	Вид контролю: екзамен 3 сем		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для заочної форми навчання – аудиторних / самостійної роботи 14/106

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Місце дисципліни в освітній програмі.

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Основи суїцидології та кризових антисуїцидальних втручань» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра напрямку 6.053 «Психологія».

Програма дисципліни визначає обсяги знань, які повинен опанувати магістр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни. «Основи суїцидології та кризових антисуїцидальних втручань», та включає необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є загальні та професійні компетентності та результати навчання, набуті на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія та вивчення дисциплін «Психологія кризи», «Основи нейропсихології травми», «Технології тілесно-орієнтованої терапії в роботі з кризовими станами», «Перша психологічна допомога та кризове консультування», «Психологія травматичного стресу», «Психологічна робота з наслідками травматичного стресу», «Основи травматерапії».

Викладання дисципліни здійснюється у тісному зв'язку зі змістом дисципліни «Практикум з кризового консультування та травматерапії», «Арт-терапевтичні технології в травматерапії» та інших курсів за вибором.

Постреквізити. Здобутий здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни фрагмент професійного досвіду у вигляді загальних та професійних компетентностей, системи знань, умінь, норм і цінностей є теоретичним та практичним підґрунтям проходження практики та виконання кваліфікаційної роботи.

Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС та його розподіл

Кількість кредитів – 4. Загальна кількість годин – 120.

Аудиторних годин:

- заочна форма навчання – 14.

Годин самостійної роботи здобувача:

- заочна форма – 106.

Статус дисципліни: вибіркова.

Мета курсу – знайомство здобувачів із основами суїцидології, формування наукових уявлень про виникнення та динаміку основних форм суїцидальної поведінки, розуміння механізмів та соціально-психологічних передумов антисуїцидальних втручань.

Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна

Загальні компетентності
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
Спеціальні (фахові) компетентності
СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
СК 11. Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини, зокрема у кризових умовах.
СК 12. Здатність збирати, аналізувати, систематизувати та використовувати у практичній діяльності інформацію щодо психологічних особливостей діяльності людини у кризових умовах.

Програмні результати навчання

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.
ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.
ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.
ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності
ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

Критерії оцінювання результатів навчання за 100 бальною рейтинговою шкалою.

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю: 60 балів.

Підсумковий контроль: екзамен (40 балів).

Завдання на екзамену складається з 2 теоретичних питань.

Відповідь на *теоретичне питання* вважається повною, якщо її зміст повністю відповідає програмі та містить всі необхідні факти та висновки.

Грубими помилками є:

- незнання визначень основних понять предметної області й формулювань, передбачених програмою курсу;
- незнання сутності основних методів і прийомів отримання необхідних результатів.

Помилками вважаються:

- неточності визначень понять предметної області, формулювань;
- неволодіння одним з умінь і навичок, передбачених програмою, але таких, що не відносяться до грубих помилок.

Недоліками є:

- неакуратні й непослідовні записи викладу матеріалу.

31-40 бал

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

21-31 балів

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також

вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

11-20 балів

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0-10 балів

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

Усього: 100 балів.

2. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Психологічні, біологічні та соціальні фактори ризику суїцидальної поведінки.

Тема 2. Методи діагностики суїцидального ризику

Тема 3. Оцінка суїцидального ризику в різних групах населення.

Тема 4. Етичні та правові аспекти суїцидології.

2. Структура навчальної дисципліни

Перелік тем (або блоків)	Разом годин денна/заочна	Денна форма			Заочна форма		
		лекцій- ні	сем	сам. робота	лекцій- ні	сем	сам. робота
Тема 1. Психологічні, біологічні та соціальні фактори ризику суїцидальної поведінки. Роль генетичних факторів у суїцидальній поведінці. Психічні розлади та їх вплив на суїцидальну поведінку. Вплив нейробіологічних факторів. Вплив сім'ї, соціального оточення та культури на суїцидальну поведінку. Соціально-економічні умови як фактор ризику. Стресові життєві події та їх роль у виникненні суїцидальних тенденцій.	31				2	1	28
Тема 2. Методи діагностики суїцидального ризику Клінічні інтерв'ю та їх структура. Психометричні тести для	29				2	1	26

оцінки суїцидального ризику. Визначення суїцидальних ідей та намірів.							
Тема 3. Оцінка суїцидального ризику в різних групах населення. Суїцидальна поведінка серед дітей та підлітків. Суїцидальний ризик у дорослих. Літні люди та їх особливості суїцидальної поведінки.	30				2	2	26
Тема 4. Етичні та правові аспекти суїцидології. Етичні питання у роботі з суїцидальними пацієнтами. Правові аспекти втручання у випадках суїцидальної поведінки. Конфіденційність та її межі в кризових ситуаціях.	30				2	2	26
Усього	120				8	6	106

4. Теми семінарських / практичних занять

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Психологічні, біологічні та соціальні фактори ризику суїцидальної поведінки.	-	1
2	Методи діагностики суїцидального ризику	-	1
3	Оцінка суїцидального ризику в різних групах населення.	-	2
4	Етичні та правові аспекти суїцидології.	-	2
	Усього:	-	6

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Психологічні, біологічні та соціальні фактори ризику суїцидальної поведінки.	-	28
2	Методи діагностики суїцидального ризику	-	26
3	Оцінка суїцидального ризику в різних групах населення.	-	26
4	Етичні та правові аспекти суїцидології.	-	26

Усього:	-	106
---------	---	-----

6. Форми та види навчальних занять; методи, засоби, технології навчання.

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи

Види: лекційні та семінарські заняття

Методи:

Проблемний виклад, пояснювально-ілюстративний (візуальний супровід – демонстрація ілюстрацій, відео та аудіофрагментів), частково-пошуковий (пошук та аналіз джерел, фахової літератури, відео та аудіоматеріалів з відповідної теми тощо); проєктно-орієнтований – підготовка повідомлення/доповіді (презентації) з відповідними посиланнями на використані джерела та літературу, Інтернет-ресурси

Для самостійної роботи використовується також дослідницький метод: підготовка доповіді з презентацією; створення опитувальників, есе та ін. до відповідних тем; пошук візуального матеріалу в Інтернеті за тематикою навчальної дисципліни.

У процесі підготовки фахівців застосовується також комбінування традиційних інформативних і нових соціально-психологічних методів – дискусійних методів, ігрових методів (рольові ігри), методи активного навчання (аналіз конкретних ситуацій, розв’язання проблемних задач, інтерактивні методи, технологія «мозкового штурму» тощо.

Засоби:

Слово викладача, підручники та посібники, аудіовізуальні засоби, інтерактивні дошки, мультимедійні проєктори, інтерактивні презентації, метафоричні асоціативні карти, пісочниця для пісочної терапії з колекцією мініатюр.

Технології:

інформаційні технології, технології дистанційного навчання, технології ситуаційного навчання, технології дослідницького (евристичного) навчання, імітаційно-моделюючі технології навчання, ігрові технології, технології самоосвіти.

Форми поточного контролю: виконання завдань до лекційного матеріалу; виконання практичного завдання; підготовка та презентація майстер-класу; участь у діловій (моделюючій / психологічній грі); виконання вправи; усне опитування; письмове опитування; есе-рефлексія; підготовка та виступ з рефератом; - підготовка та виступ з презентацією; участь у колективному проєкті; виконання індивідуального проєкту, зарахування результатів неформальної освіти.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

7. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточна успішність				Екзамен	Усього
T1	T2	T3	T4		
15	15	15	15	40	100

Розподіл балів за формами контролю:

- виконання завдань до лекційного матеріалу – 0-4 балів;
- відповідь на семінарі – 1-3;
- виконання вправи – 1-3;
- усне опитування – 1-3;
- письмове опитування – 1-3;
- есе-рефлексія – 1-4;
- підготовка та виступ з рефератом – 1-3;
- підготовка та виступ з презентацією – 1-3;

- виконання індивідуального проекту – 1-3;
- зарахування результатів неформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль).

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю: 60 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Методичне забезпечення

Робоча програма та силабус дисципліни, конспект лекцій, наочні схема-конспекти (презентації).

9. Рекомендована література

Обов'язкова:

1. Бондарчук О. І. Основи суїцидології та кризових антисуїцидальних втручань . К.: МАУП, 2006.
2. Войтко В. Характерні особливості суїциду та суїцидальної поведінки. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2016. 44 с.
3. Гура С.О. Психологія суїциду. Х. : НУЦЗУ, 2016.129 с.
4. Кожина Г. М. Сучасні проблеми суїцидології. Харків : Строков Д.В., 2017.
5. Лебедев Д.В., Назаров О.О., Тімченко О.В., Христенко В.Є., Шевченко І.О. П86 Психологія суїцидальної поведінки. Харків, 2007. 129 с.
6. Надання психологічної допомоги молоді, яка схильна до суїциду чи здійснила спробу суїциду: Методичні рекомендації. Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2013. 76 с.
7. Осетрова О.О. Суїцидологія: навч. посіб. Д.: ДНУ, 2016. 183 с.
8. Саржевський С. Н. Суїцидологія : навчальний посібник для лікарів інтернів з спеціалізації «Психіатрія» . Запоріжжя, 2020. 87 с.
9. Суїцидальність в Україні: кримінологічна характеристика та протидія: монографія / В. В. Шкуро. Харків: Панов, 2017. 262 с.
10. Суїцидологія : конспект лекцій / укладач І. Г. Мудренко. – Суми : Сумський державний університет, 2022. 76 с.
11. Федоренко Р. П. Психологія суїциду. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. 260 с.
12. Чернобровкіна В. А. Суїцидологія і превенція суїциду : навчально-методичний посібник Київ : Дискурсус. 2022. 78 с.

Додаткова:

1. Психологія суїциду: Посібник/ за ред. В. П. Москальця. К.: Академія, 2004. 288 с.

2. Рибалка В. Психологічна профілактика суїцидальних тенденцій проблемної особистості / К. : Шкільний світ, 2009. 128 с.
3. Білецька В. В. Девіантна поведінка учнів: форми, прояви, попередження (методичні рекомендації практичним психологам, соціальним педагогам, вчителям загальноосвітніх навчальних закладів) / В. В. Білецька. Миколаїв, 2011. 40 с.
4. Блинова О. Є. Психологічні фактори суїцидальної поведінки у підлітковому віці / Актуальні проблеми суїцидології : зб. наук. праць. К., 2002. Ч. 1. С. 31–33.
- Joiner, T. "Why People Die by Suicide". Harvard University Press, 2007. 272 p.
- Klonsky, E. D., May, A. M. "The Three-Step Theory (3ST): A New Theory of Suicide Rooted in the 'Ideation-to-Action' Framework". International Journal of Cognitive Therapy, 2015. 8(2), 114-129.
- Rudd, M. D. "The Assessment and Management of Suicidality". Professional Resource Press, 2006. 368 p.
- Leenaars, A. A. "Lives and Deaths: Selections from the Works of Edwin S. Shneidman". Brunner-Routledge, 2007. — 414 p.
11. Cutcliffe, J. R., Barker, P. "The Nurses' Guide to Suicide and Self-Harm". Quay Books, 2002. 220 p.

Інформаційні ресурси Інтернет:

- Законодавство України — <https://rada.gov.ua/news/zak>
- Наукова періодика України — <http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> –.
- Електронні підручники онлайн «Педагогіка і психологія» — <http://chitalka.info/psy.html>.
- Вісник психології і соціальної педагогіки — <http://psych.kiev.ua/nma-referats/fla-refers/lang-1/referat-109/referatpart-4/index.html> –.
- БД Освіта. ua. — <http://osvita.ua/school/psychology>.
- Психологія UA <http://psychologiya.org.ua/>
- Студентська бібліотека <http://studentbooks.com.ua/>
- Електронна бібліотека КНЕУ http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_bibl_lit/
- Всеукраїнська електронна бібліотека <http://youalib.com/>